Dokumentácia
o reštaurovanom diele

Evidenčné číslo: H 4550

1. Základné údaje o reštaurovanom diele

Predmet reštaurovania: historická knižná väzba

Názov diela: Vándor-Könyv. Wanderbuch/ vandrovná knižka Eduarda Neugebauera

Datovanie: 1816

Autor: neznámy

Tlačiar: Neugebauer'schen Buchdruckerei

Rozmery: 177mm x 112mm x 9mm (v x š x h)

Signatúrne číslo: H 4550

Majiteľ pamiatky: Tekovské múzeum v Leviciach

Začiatok reštaurovania: september 2025

Koniec reštaurovania: máj 2026

2. Opis a stav pamiatky pred reštaurovaním

Jedná sa o celopapierovú knižnú väzbu s pomerne tenkými drevenými doskami, vyrobenými z dubového dreva, ktoré majú hrúbku približne 2mm. Pokryv je tvorený zo škrobového zošľachťovaného papiera modrej farby. Na prednej strane pokryvu sa nachádza papierový kolok.

Knižný blok je ušitý len z dvoch zložiek, tvorených štyrmi dvojlistami a z jednej zložky tvorenej z dvoch dvojlistov. Zložky sú ušité na dva konopné motúzové väzy. Knižný blok uzatvárajú predsádky z nefarbeného ručného papiera vyššej gramáže. Predsádku tvorí jeden list, ktorý sa obtáča okolo prvej zložky knižného bloku. Zadná predsádka sa obtáča okolo prostrednej zložky. Predsádky sú šité priamo s knižným blokom.

Zložky knižného bloku sú tvorené z ručného papiera svetlomodrej farby. Na niektorých listoch je možné vidieť priesvitku papierne, kde boli vyrobené. Na niektorých listoch sa nachádzajú pečiatky, pečate zo španielskeho vosku a ich fragmentálne pozostatky. Nachádza sa tu aj ručne a atramentom písaný text vrátane podpisov a taktiež aj tlačený text v úvodnej časti knihy. Na vrchnej časti strán v strede strany sa nachádza tlačené číslovanie arabskými číslicami. Posledná zložka knižného bloku je nečíslovaná a v inom formáte ako zvyšok bloku. Pravdepodobne bola dodatočne prišitá k bloku. Na oboch predsádkach sa nachádza ručne vpísaný text vo forme marginálnych poznámok.

Kniha ja výrazne znečistená depozitným prachom, mastnotami a nečistotami neznámeho pôvodu. Môžeme pozorovať stopy po mikrobiologickej aktivite. Pečiatky sú pomerne zle viditeľné. Voskové pečate sú popraskané a chýbajú viaceré časti (fragmenty). Kvôli pečiatkam, pečatiam a textom písaným atramentom budú pravdepodobne mokré procesy reštaurovania vylúčené. Viaceré listy knižného bloku sú zvlnené (zdeformované).

Pokryv knižnej väzby a samotná väzba nesú známky nevhodného a častého používania. Pokryv zo škrobového papiera je mechanicky zošúchaný, miestami odlepený s chýbajúcimi časťami najmä v oblasti chrbátnika. Pokryv je taktiež vyblednutý (oxidácia a farebné zmeny papiera), Na prednej strane sa nachádzajú škvrny a čiary po atramente. Taktiež sa tu nachádza ceninový kolok, ktorý je opotrebovaný a možno na ňom vidieť stopu po pečiatke. Spod pokryvu je lokálne vidieť drevené knižné dosky, ktoré sú hlavne na rohoch zdeformované.

Oriezka je mierne mechanicky poškodená. Knižný blok je pomerne tvarovo stabilný. Knižná doska je čiastočne oddelená a predsádka je zošúchaná a v oblasti päty chýba. Zo zadnej časti je predsádka roztrhnutá aj v jej hornej aj spodnej časti, drží zvyšok bloku len jeho strednej časti.

Z dôvodu viacerých pečatí, ktoré sa tam nachádzajú sa komplikuje dezinfekcia pamiatky a bude potrebné upraviť jej realizáciu.

3. Prieskum pamiatky pred restaurovanim

Prieskum pamiatky spočíval v získavaní dostupným meraní, ktoré bude potrebné brať do úvahy pri voľbe spôsobu a určení jednotlivých postupov pri reštaurátorskom zásahu. Pre prípadné potreby čistenia, povrchového glejenia papiera alebo dopĺňania) boli vykonané skúšky stability textov dvomi metódami. Na priamy dotyk a na oter pri kontakte písacej látky na vodný roztok. Výsledky sú uvedené v tabuľke.

Ako predpokladaná písacia látka textov bola čiastočne použitá tlačová farba, ktorá je v porovnaní s atramentami oveľa stabilnejšia na mokré prostredie (procesy). Tlač bola stabilná a nereagovala na metódy dotyku a ani oteru. Reagovali však iné farebné vrstvy ako atrament alebo text písaný guľôčkovým perom.

Meranie pH papiera preukázalo hodnoty pH ručného papiera zodpovedajúce jeho stavu. Priemerné hodnoty však môžeme považovať za pomerne dobré a ich hodnota porastie pri neutralizácii.

Mikrobiologický rozbor nebol vykonaný tzv. odtlačkovou metódou. Pamiatka však bude z preventívnych dôvodov dezinfikovaná v dezinfekčnej komore pomocou pár n - Butylalkoholu.

Prieskum pamiatky pred reštaurovaním zahrňoval meranie hodnoty pH pomocou dotykovej elektródy.

Strána	Miesto merania pH	Hodnota pH pred reštaurovaním	Hodnota pH po reštaurovaní
Predná predsádka	Pravý dolný roh	5,43	5,69
Strana 12	Pravý dolný roh	5,20	5,59
Strana 50	Pravý dolný roh	4,86	5,76
Zadná doska	Pravý dolný roh	4,98	5,79

4. Reštaurátorský zámer:

1. Fotografická dokumentácia pred reštaurovaním
2. Dezinfekcia vo vzduchotesnej dezinfekčnej komore
3. Pomocné číslovanie knižného bloku
4. Prieskum pamiatky- skúšky stability záznamových prostriedkov, skúšky pH
5. Demontáž šitia knižného bloku
6. Suché mechanické čistenie jednotlivých dvojlistov
7. Suché mechanické čistenie voskových pečati
8. Žehlenie, vyrovnávanie papiera
9. Doplnenie chýbajúcich častí a spevňovanie roztrhnutých častí
10. Opätovné šitie knižného bloku podľa pôvodného vzoru
11. Oprava knižných dosiek
12. Zošľachťovanie papiera na pokryv
13. Oprava papierového pokryvu
14. Vyvzdušnovanie knižného bloku
15. Vyhotovenie ochranného obalu tzv. Phase-boxu z alkalických lepeniek
16. Fotografická dokumentácia po reštaurovaní

5. Priebeh reštaurovania

Reštaurátorský a konzervátorský zásah na pamiatke prebiehal vo všetkých bodoch podľa plánovaného Zámeru reštaurovania. Prvým krokom bola kompletná fotografická dokumentácia stavu pamiatky pred reštaurovaním.

Po fotografickej dokumentácii bola pamiatka dezinfikovaná v dezinfekčnej komore za pomoci n-Butylalkoholu. Strány s pečaťami boli oddelené tak, aby sa pečate počas procesu dezinfekcie ničoho nedotýkali, čím sa pečate zachovali bez ďalších poškodení. Po dezinfekcii bola vykonaná kompletná demontáž bloku. Blok a jeho spôsob viazania boli preskúmané a zaznamenané pred ich demontážou z dôvodu ich opätovného ušitia. Následne boli jednotlivé dvojlisty zložiek dôkladne mechanicky čistené suchou cestou za pomoci reštaurátorských gúm Wallmaster a Wishab a štetcov.

Trhliny a chýbajúce časti na listoch boli doplnené japonským papierom podobnej gramáže lokálnym lepením škrobovým lepidlom. Oddelené predsádky boli pre potreby spevnenia celoplošne podlepené japonským a ručným papierom. Po vyvzdušnení zložiek a nalepení predsádok bol knižný blok opätovne ušitý ľanovou niťou na konopné motúzy pôvodnou zdokumentovanou technikou.

Pre doplnenie papierového pokryvu bol vybraný pevný papier vyššej gramáže, ktorý bol dofarbený moridlom a retušovaný temperovými farbami. Následne bol vytvorený chrbátnik z alkalickej skladačkovej lepenky, na ktorý boli nalepené knižné dosky pomocou glejového lepidla. Po lokálnom doplnení pokryvu na chrbte boli dosky naďalej vyrovnávané z dôvodu lepenia nových vrstiev pri doplnení pôvodného pokryvu.

Reštaurovaná pamiatka je opatrená ochranným obalom vyrobeným z 1 mm lepenky AlphaCell s alkalickou rezervou vhodným na dlhodobé uloženie pamiatky ako aj ochrana pred jej mechanickým poškodením. Na záver bola vykonaná fotodokumentácia stavu pamiatky po reštaurovaní.

6. Zoznam použitých pomôcok a materiálu

Pomôcky a zariadenia

pH meter s dotykovou elektródou (zn. Gryf), vatové tampóny a tyčinky, Wishab (vulkanizovaný kaučuk), Wallmaster (kaučuk), netkaná textília Hollytex (45, 81 g/m^2), plste (100% vlna), lisovacie lepenky, filtračný papier, knihárska kosť, skalpel, nožnice, reštaurátorská žehlička

Materiál a chemické prípravky

Japonský papier (11, 35, 45 g/m^2), ryžový a pšeničný škrob, demineralizovaná a obohacovaná voda, Etylalkohol (lieh), technický benzín, Tylóza MH 300 a 6000, Metylhydroxyetylcelulóza, Alkalická lepenka Alphacell, destilovaná voda, Cyklododekán, Neutralizačný roztok Neschen ($CaCO_3$), pH alkalická lepenka, papierovina, ľanové nite, včelí vosk, papierovina, ľanová niť, temperové farby, farebné moridlá

7. Závery a odporúčania

Reštaurovanú pamiatku odporúčame uchovávať v podmienkach podľa platnej normy ISO/DIS 11799. Taktiež odporúčame objekt uchovávať vo vyhotovenom ochrannom obale, chrániť ju pred priamym slnečným svetlom, nadmernou vlhkosťou a výkyvmi klimatických podmienok v úložnom (depozitnom) priestore. Pamiatku odporúčame uchovávať vo vodorovnej polohe vo vyhotovenom obale z alkalickej lepenky.

Parametre dlhodobého uloženia:

Relatívna vlhkosť: 50–55 % (± 5%)

Teplota: 15 – 17 ºC (±2ºC)

Intenzita osvetlenia pri vystavovaní: max 50 lx.

V prípade vystavovania navrhujeme obmedziť manipuláciu s pamiatkou. Neumožniť priamy kontakt a manipuláciu verejnosťou (len pod odborným dozorom, presklenené skrinky a pod.). Pri manipulácii s pamiatkou je vhodné používať ochranné rukavice. Prispôsobiť klimatické podmienky čo k najideálnejším podmienkam dlhodobého uloženia. Pre prezenčné a výskumné účely preferovať používanie vyhotovenej kópie alebo jeho elektronickej formy.

8. Fotodokumentácia

www.restaurobooks.sk

Banská Štiavnica